

Kolodvorska 13
1000 Ljubljana
Slovenija
T: +386 1 239 22 13
F: +386 1 239 22 16
E: info@kinodvor.org
www.kinodvor.org

Kinodvor.
Mestni kino.

Aleksandrinke 13+

pedagoško gradivo

avtorica: Mirjam Milharčič Hladnik

kazalo

uvodna beseda.....	3
o filmu.....	3
filmografski podatki.....	3
vsebina	4
zanimivosti.....	4
o avtorju	5
iz prve roke	5
kritike.....	6

kontekst filma – aleksandrinstvo	7
izhodišča za pogovor o ključnih temah filma.....	9
varovanci aleksandrink in njihove družine	9
otroci in družine aleksandrink	9
spremenjene družinske vloge nekoč in danes	10
priseljevanje v slovenijo danes	10
predlog dodatnih dejavnosti.....	12
umestitev filma v učne načrte.....	14
literatura in viri	14

Kolofon | Aleksandrinke • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Idejna zasnova: Petra Slatinšek, Barbara Kelbl • Uredila: Barbara Kelbl • Avtorica: Mirjam Milharčič Hladnik • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Gradivo o filmu in slikovno gradivo: Vertigo/Emotionfilm • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2011 • Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

uvodna beseda

Pedagoško gradivo prinaša več informacij o filmu **Aleksandrinke**, ki pod režijsko taktirko Metoda Pevca prinaša svež, kompleksen in zanimiv vpogled v fenomen aleksandrinstva. Mirjam Milharčič Hladnik, ki je avtorica pedagoškega gradiva, osvetljuje zgodovinski in družbeni kontekst aleksandristva. V izhodiščih za pogovor ponuja analizo filma na različnih ravneh, kar učiteljem omogoča, da se z učenci pogovorijo ne le o filmu in aleksandinstvu, pač pa tudi o družbenem in zgodovinskem kontekstu fenomena, družinskih vlogah in migracijah nekoč in danes. V času, ko Slovenija iz dežele izseljevanja postaja dežela priseljevanja, bo razumevanje kompleksnosti razlogov in okoliščin, ki k temu pripeljejo, dobrodošla vsebina v mnogih šolskih predmetih. Avtorica navaja tudi kakovosten nabor dodatnih dejavnosti, ki se jih lahko lotite v šoli ob ogledu filma, spisek poučne in leposlovne literature ter spletnih in drugih virov za nadaljnja raziskovanja v razredu in doma.

o filmu

filmografski podatki

Aleksandrinke, Slovenija/Egipt, 2011, blu-ray/digibeta, dokumentarni film, barvni, 94 minut

režija in scenarij Metod Pevec

fotografija Mišo Čadež

montaža Janez Bricelj

glasba Aldo Kumar

raziskovalka in pomočnica režiserja Barbara B. Stegeman

producent Danijel Hočevar

koproducenta Jaka Hemler, Igor Prinčič, Mahdy ElKamaty

urednica dokumentarnega programa Živa Emeršič

produkcija Vertigo/Emotionfilm

koprodukcija RTV Slovenija; ERTU, Egipt; Transmedia, Italija

v sodelovanju z E-Film; Zavod Menuet

sofinancirala Ministrstvo za kulturo RS; Fondo Regionale Per L'audiovisivo, Friuli Venezia Giulia Film Commission

nastopajo Matilda Vidma, Doroteja Arčon, Lidija Susič, Marija Pirnat, Sabina Šušmelj, Danilo Skomina, Marija Saksida, Magda Ibrahim, Vana Silič, Butros Butros-Gali, Michel Perez, Michael Haag, dr. Ellis Douek, Claudia Roden, Roger A. Barcilon, Izidor Birsa, Gilberto Civardi, Sonja Gabrijelčič, Vera Sulič, Silvester Furlani, Zlatko Romih, Peter Zorn, dr. Alojz Zorn, Franc Lukežič, Savica Bonutti, Irene Cossutta, Franc Faganel, Nadia Farag Badawi, Margarita Žorž, Pepca Taylor, Zdravka Peters, Charles Peters, Martina Arhar

distribucija Vertigo/Emotion

vsebina

Zgodba o aleksandrinkah je zgodba o emigraciji, pogosto boleči in skoraj izključno ženski. Zaradi revščine in fašistične asimilacijske politike so Vipavsko dolino vse do druge svetovne vojne množično zapuščali predvsem mladi ljudje. Moški so odhajali v Argentino, od koder se niso vračali, dekleta in žene so odhajale v Egipt, največ v takrat bogato in kozmopolitsko Aleksandrijo, kjer so ostale tudi več desetletij kot dovilje, varuške, gospodinje in družabnice. Številne so se vrstile pozno, včasih prepozno, in so tako ostale tujke tudi v svoji družini in domu, ki so ju vzdrževale z delom na tujem. Film je uspel ujeti tri zadnje in prave aleksandrinke, ki so odšle na delo v Egipt. Dojilja, varuška, sobarica, pa tudi prva spremljevalka egiptovske kraljice Faride, najbogatejša tujka v Egiptu: vse so bile slovenske aleksandrinke. V filmu spregovorita tudi obe takratni generaciji njihovih otrok: rodni otroci, ki danes živijo v Vipavski dolini, in varovanci, ki so se kasneje razkropili povsod po svetu. Varovanci imajo v spominu materinsko pozorne in požrtvovalne ženske s posebno slovansko toplino. Otroci aleksandrink pa se spominjajo predvsem hrepenenja po mami in odtujenosti.

zanimivosti

Dokumentarni film **Aleksandrinke** je nastajal dve leti in je bil posnet na lokacijah v Sloveniji, Italiji, Egiptu, Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike. Za potrebe filma so bile odkupljene pravice za uporabo starih arhivskih filmov o Egiptu (British Pathe, Global Image). Uporabljeni so tudi odlomki iz filma **Žerjavi letijo na jug** avtorice Dorice Makuc.

Zgodovinski kontekst Aleksandrije v filmu pojasnjuje Michael Haag, avtor več knjig o Egiptu in še posebej o Aleksandriji.

o avtorju

Metod Pevec je odraščal v proletarskem predmestju Ljubljane. Diplomiral je na Filozofski fakulteti (primerjalna književnost, filozofija). V študijskih letih se je srečal tudi s filmom. Najprej je kot igralec stopil pred kamero (**Nasvidenje v naslednji vojni**), kasneje se je umaknil za kamero in posnel več dokumentarnih in celovečernih igranih filmov (**Carmen, Pod njenim oknom, Estrellita, Hit poletja** in zadnjega **Lahko noč, gospodična**, ki bo ugledal luč kinematografov jeseni 2011). Objavil je tudi nekaj romanov in radijskih iger.

iz prve roke

»Dorica Makuc je nesporno pionirka v raziskovanju življenja aleksandrink. Ona je opravila najbolj trdo in garaško delo, saj je začela v času, ko je bila tematika veliko bolj nedostopna kot danes. Zato je njeno delo podvig, o tem ni dvoma. Kar je mene fasciniralo že v knjigi, pa ni bilo to, da je mati pustila otroka doma in šla za dojiljo drugam. Ko sem se pogovarjal z otroki in gojenci aleksandrink, sem ugotovil, da materinstvo ni nekaj nespornega in ženski prirojenega. To je romantična utvara. Zlahka se zgodi, da ženska izgubi materinstvo in materinski čut ter, nasprotno, da ga lahko uresniči pri otrocih, ki niso njeni. To je danost, a se lahko izživi na napačnem naslovu. Aleksandrinke so izživele materinstvo z drugimi otroki in v drugem okolju, s tem pa so se usodno spremenile. Lahko bi govorili celo o nekakšni notranji poškodbi. In ta zamenjava me je najbolj šokirala, ko sem srečeval gojence, ki imajo nežnejše spomine na svoje varuške kot na svoje matere. In nasprotno, ko sem se pogovarjal z biološkimi otroki aleksandrink, ki jim doma ni uspelo spoznavati, kakšen je pravzaprav materinski odnos. /.../ ... iz fenomena aleksandrinstva razberemo, da ženska preprosto ni bila več samo ženska, kot so si jo do takrat v patriarhalnem kontekstu predstavljali. Nenadoma ženska ne skrbi več za dom, otroke in moža, ampak dobi vse razsežnosti, ki so jih do takrat pripisovali moškim. Tudi ženska je torej lahko gosposka, bogata, samostojna, odloča o vsem in prevzema funkcijo gospodarja. Ženska je v tem kontekstu postala revolucionarka, preseгла je patriarhalni vzorec, v katerem je bila prisiljena živeti do takrat. In sem sodijo tako lepe stvari kot tudi deviacije ...«

- Metod Pevec, režiser in scenarist

»Aleksandrinke? Kaj pa je po vztrajnem medijskem žvečenju od te teme sploh še ostalo? Praktično vse! Aleksandrinke pač niso samo dojile tujih otrok in jokale. Na začetku raziskovanja sem verjel, da o aleksandrinkah nekaj vem. Zgodbe so me razkrinkale. Denimo:

najbogatejša Egipčanka, kraljica Farida, si je za prvo spremljevalko izbrala mlado Slovenko. Druga najbogatejša Egipčanka med svojimi štiridesetimi služabnicami ni imela Slovenk – bila je Slovenka. Seveda vse zgodbe niso kraljevske, veliko je tragičnih. V vseh pa se usodno soočita ženska in svet – in to v času, ko še nihče ni slišal za feminizem.»

- Metod Pevec, režiser in scenarist

kritike

»Butros Butros Gali se za nekaj sekund globoko zamisli, ko vzniknejo spomini na najnežnejše otroštvo. Zatem ganjeno spregovori o Mileni, svoji varuški iz daljne Slovenije, ki je bila neprecenljiva prijateljica in zaupnica in na katero je bil v otroštvu skoraj bolj navezan kot na svojo pravo mamo. Podobnih zgodb danes uspešnih mož in žena z vseh koncev sveta, ki so jih pri premožnih aristokratskih družinah v Aleksandriji in Kairu v prvi polovici 20. stoletja vzgajale aleksandrinke, je še veliko. Na filmski trak jih je zdaj prenesel Metod Pevec ... «

- Katja Željanič, Delo

*»...Metod Pevec jih je, skupaj s pričevanji njihovih potomcev, njihovih varovancev, zgodovinarjev, zbral v dokumentarec **Aleksandrinke**. /.../ Če vam je nerodno jokati v javnosti, počakajte, da ga bodo zavrteli na nacionalki. In vedite: brutalen je. Težko z besedami opišem, kako surovo resničen je. Nobenega moraliziranja, nobene poetike. Samo poročila o tem, kako so resnični ljudje doživljali izseljevanje v Egipt. Lepe zgodbe. Krute zgodbe. Vsakdanje zgodbe. Izjemne zgodbe. Po desetletjih Lepih Vid in podobnih metafor pridejo kakor udarec s pestjo v obraz. Glas resničnih ljudi. Ki pripovedujejo svojo zgodbo in s tem vračajo glas tudi moji pranoni, noni, materi in meni.»*

- Barbara Skubic, <http://www.delo.si/tuditi/blog/sluzkinje.html>

*»Pomembno vlogo v vznemirljivem filmu (po izpovedni pretresljivosti in nasploh filmski kakovosti primerljivem, recimo, z nepozabnim, nagrajevanim, izredno pretresljivim celovečernim dokumentarcem **Otroci s Petrička** avtorja Mirana Zupaniča) ima vsaj še izvrstna, tako rekoč minimalno prisotna, toda obenem skrajno sugestivna, v svoji minimalnosti celo nadvse usodno delujoča glasba lanskega nagrajenca Prešernovega sklada, skladatelja Alda Kumarja, ki zaokrožuje vrhunski preplet sreče in nesreče.»*

- Uroš Smasek, Večer

kontekst filma – aleksandrinstvo

Izseljevanje Slovencev v Egipt se je začelo v 2. polovici 19. stoletja in je povezano z odprtjem Sueškega prekopa (1869) ter gospodarskim razcvetom Egipta. Zaključilo se je s koncem 2. svetovne vojne oz. z egiptovsko revolucijo (1952) in Naserjevo nacionalizacijo Sueškega prekopa (1956), ko so se domov vrnile še zadnje aleksandrinke. Egipt je v zadnji četrtini 19. stoletja zasedel mesto svetovnega pridelovalca bombaža in trgovanja z njim. Mesto Kairo je bilo trgovsko središče in center trgovine med vzhodom in zahodom, Aleksandrija pa je bila pomembno sredozemsko pristanišče. Sueški prekop je imel odločilno vlogo pri gospodarskem napredku Egipta.

Mlade ženske s Primorske, večinoma iz Goriškega, Tržaškega in Vipavske doline, so hodile služiti v Aleksandrijo in Kairo, da bi rešile svoje kmetije in družine pred propadom. S prisluženim denarjem so kupovale zemljo, plačevale dolgove in davke ter gradile hiše, a večletna odsotnost jih je odtujila od družinskih članov, predvsem od njihovih otrok. Posebno kategorijo aleksandrink predstavljajo mlada, neporočena dekleta. Te so šle v Egipt, da bi pomagale zadolženim družinam, včasih pa tudi zato, da so prislužile svojo doto. Njim je delo v Egiptu večkrat predstavljalo korak k neodvisnosti in samostojnosti.

Časovno je izseljevanje v Egipt potekalo v dveh večjih valovih, mejnik med njima pa predstavlja prva svetovna vojna. Prvi val je bil posledica zelo slabega položaja kmeta v drugi polovici 19. stoletja, ki so ga povzročili industrializacija, zastarel način kmetovanja in visoki davki. V drugem valu so se ekonomskim vzrokom pridružili še politični pritiski, saj je bil socialni in politični položaj Slovencev v času fašizma (1921–1943) zelo težak.

Po prvi svetovni vojni je bilo veliko primorskih vasi popolnoma uničenih, prebivalstvo pa v begunstvu. Davki za obnovo uničenih hiš so se še povečevali, moški pa niso mogli dobiti dela. Kmetije so propadale, fašistično zatiranje se je povečevalo. Moški so začeli odhajati v Argentino, ženske pa še naprej v Egipt. Tam so se zlahka zaposlile, saj so bile »les Goriennes«, »les Slovenes«, »les Slaves«, kot so jih imenovali, znane kot delavne, poštene in urejene ženske, ki so imele smisel za otroke in so se hitro učile tujih jezikov.

V Egiptu, kjer so aleksandrinke delale kot varuške, dojilje, služkinje in spremljevalke pri premožnih družinah, so bile iskane, cenjene, ugledne in dobro plačane. Doma pa jih je zasramovala in jim podtikala nemoralna dejanja predvsem cerkev, svoje so pri blatenju njihovega ugleda naredili še vaška zavist, alkoholizem in ozkosrčnost. Odnos cerkve in

klerikalnega časopisja do aleksandrink je bil negativen zato, ker so izstopile iz ustaljene predstave o vlogi ženske kot matere in soproge, odvisne od moža, ki je glavni hranilec družine.

Z aleksandrinstvom se je tradicionalna delitev dela in vlog znotraj družine spremenila. Ker so v Egiptu veliko zaslužile, so s tem denarjem doma lahko kupovale hiše in zemljo, tako da se je v njihovih rokah skoncentrirala ekonomska moč in s tem avtoriteta v družini. Vendar tega ne gre precenjevati, saj so bile v mnogih primerih aleksandrinke bolj kot emancipirane ženske »molzne krave«. Z denarjem, ki so ga pošiljale za odplačevanje zadolženih kmetij, so služile razne posojilnice in gostilne. Možje so ta denar večkrat zapili, samo v vasi Prvačina se je po pripovedovanju na račun denarja aleksandrink odprlo enajst gostiln. Po vrnitvi domov so običajno spet morale prevzeti svoje mesto v patriarhalno urejeni družini.

Ključno za razumevanje aleksandrink pa je dejstvo, da je bila njihova odločitev za odhod – naj je šlo za neporočena dekleta, žene ali matere – skoraj vedno sad dogovora vseh članov družine, ne pa njihova osebna odločitev ali izbira.

izhodišča za pogovor o ključnih temah filma

varovanci aleksandrink in njihove družine

Za varuške v Egipt so odhajala večinoma dekleta, pa tudi poročene ženske, ki so že imele svoje otroke in so jih zato ob odhodu v Egipt pustile v varstvu doma ter se po letih dela v Egiptu večinoma vrnile v domače kraje. Mlada dekleta so se v Egiptu pogosto poročila, nekatere pa so ostale samske celo življenje in so pri isti družini delale tudi več kot dvajset let. Zato za varuško delo pri družini ni bila samo zaposlitev, ampak življenje kot tako.

Varuška je v družino prinesla svoj značaj, svoje navade in svoje vrednote, zato je bil njen vpliv na varovance velik in odločilen. Slovenske varuške so v družine nekatoliške veroizpovedi prinesle tudi katoliško vero. Vnesle so novosti v prehrano, jedi z Goriške, kot sta polenta in potica, katere okusa in vonja se varovanci aleksandrink spominjajo še danes. Nekatere so svoje varovance naučile tudi nekaj slovenskih besed in kratkih pesmic.

Vprašanja za pogovor:

- Kako so varovanci dojemali svoje varuške in zakaj so jim nadomeščale matere?
- Kdo je mama, je to ženska, ki rodi otroka, ali (tudi) ženska, ki zanj skrbi?
- Zakaj so aleksandrinke v Egiptu spoštovali?
- Zakaj varovanci še vedno ohranjajo stike z družinami ali sorodniki svojih varuš?

otroci in družine aleksandrink

V Egipt so se odselila mlada dekleta, se tam poročila in si ustvarila novo življenje. Šle so hčere, da bi pomagale družini svojega očeta; šle so mlade zakonske žene, da bi pomagale družini, šle pa so tudi mlade vdove, ki so že imele otroke in niso mogle preživeti drugače kot z zaslužkom v Egiptu. Svoje otroke so pustile pri starših, pri tašči in tastu ali tudi v reji pri drugih družinah v vasi. Številne mlade vdove so se odločile za odhod v Egipt in njihovi otroci so bili pogosto že odrasli, ko so se vrnile domov. Odhajale so žene in dekleta skozi več generacij. Migracije v Egipt so vplivale na družinsko življenje, saj pri ženskah, ki so ostajale v Egiptu deset, petnajst ali celo dvajset let, ni šlo le za *odhod* v Egipt, ampak za *sprejeti način življenja*, na katerega so tako ali drugače *pristali* vsi odrasli družinski člani. Naš kolektivni spomin na aleksandrinke je prežet s podobo aleksandrinke *dojilje*, čeprav jih v celotnem obdobju odhajanja v Egipt ni bilo niti za četrtno.

Vprašanja za pogovor:

- Kako so otroci dojemali odsotnost svojih mater in kdo jim jih je nadomeščal?
- Kdo je bila za njih »mama«?
- Zakaj z materami niso mogli vzpostaviti stika, ko so se vrnile?
- Kakšna je bila pri tem vloga očetov in vaških skupnosti?

spremenjene družinske vloge nekoč in danes

Zahodni del slovenskega etničnega ozemlja je bil v obdobju po prvi svetovni vojni v veliki ekonomski in socialni stiski, nekatere vasi so bile poškodovane ali skoraj popolnoma porušene. Migracija deklet in žena v Egipt je bila možnost za izboljšanje družinskega položaja, pogosto pa tudi edina možnost obstanka. Možje aleksandrink, ki se niso odločili za izselitev v Argentino ali v Egipt, so v veliki meri ostajali pri svojih ali pri ženinih starših. Njihova družina v teh primerih ni delovala po veljavnih cerkvenih zapovedih in tradicionalnih *predstavah o delitvi dela* med možem in ženo, saj je v njih žena služila denar, možje pa so *varovali* otroke. Vaška skupnost, predvsem pa cerkev, jih je pogosto stigmatizirala in nekateri možje so svojo stisko reševali tudi z alkoholom.

Vprašanja za pogovor:

- Kakšne družinske vloge predpisuje cerkev?
- Kako so se vloge moškega in ženske ter vloge v družini spremenile?
- Kakšno je današnje razumevanje vloge moža in žene v vaših okoljih?
- Ali je cerkev še vedno pomembna v vaških in mestnih skupnostih pri razumevanju načina življenja prebivalcev?

priseljavanje v slovenijo danes

V državah Evropske Unije živi približno 14 milijonov migrantov z različnih koncev sveta: iz Eritreje, Somalije, Šri Lanke, Filipinov, Latinske Amerike, Turčije, Alžirije, Maroka, Tunizije, pa tudi iz držav nekdanje Vzhodne Evrope, bivše Jugoslavije in Albanije. Veliko število

migrantov je v Evropi vznemirljiva novost, saj predstavlja zgodovinsko preobrazbo družb: v samo par desetletjih iztekajočega se 20. stoletja so se iz tradicionalno izseljenskih spremenile v tipično priseljske družbe. V istem obdobju zasledimo tudi veliko spremembo v spolni strukturi migracijskih procesov, kjer je vedno večji delež žensk. Med 14 milijoni migrantov v Evropski Uniji je približno 6,5 milijona žensk, vendar je njihovo število zaradi nelegalnih migrantk dejansko veliko večje. Zaposlene so večinoma kot gospodinjske pomočnice, varuške otrok in starejših ter bolnih, čistilke in delavke.

Tudi Slovenija se je v zadnjih štiridesetih letih spremenila iz dežele izseljevanja v deželo priseljevanja. V Slovenijo se priseljujejo večinoma ljudje iz Bosne in Hercegovine, Makedonije in Kosova. Velikokrat gre za pravilo združevanja družin, saj se možu in očetu, ki že leta dela v Sloveniji, pridružijo njihovi otroci in žene. Še vedno se ljudje tudi izseljujejo iz Slovenije: večinoma so to visoko izobraženi mladi ljudje, profesionalci, študenti podiplomskih študijev in umetniki.

Vprašanja za pogovor:

- Ali lahko najdemo stične točke med aleksandrinstvom in priseljevanjem žensk danes?
- Kakšni so razlogi za družinske odločitve o izselitvi danes?
- Se vam zdi prav, da Slovenija sprejema tuje priseljence? Utemeljite, koga, zakaj in kako naj jih sprejema, ali se s tem ne strinjate oz. zakaj ne?
- Kako pri nas sprejemamo in obravnavamo priseljence?
- Pogovorite se o otrocih migrantih in njihovih občutkih – skupaj z njimi!

predlog dodatnih dejavnosti

Za vse, posebej pa za otroke iz goriške in primorske regije, predlagam **obisk muzeja aleksandrink v Prvačini** v okviru kulturnega dne. Tema aleksandrink je zanimiva zgodovinsko – razumevanje vzrokov izseljevanja iz slovenskega etničnega prostora –, pa tudi v povezavi s sodobnostjo – priseljevanje v Slovenijo danes in razumevanje vzrokov, zaradi katerih se ljudje odločijo priti v našo deželo.

Povežemo jo lahko z **družinskimi zgodbami učencev**, saj skoraj ni družine v Sloveniji, ki ne bi imela tudi izseljenske zgodbe. Pri tem so seveda vključeni tudi otroci priseljenci, kjer so migrantske zgodbe sodobne in se dotikajo neposredno njih.

Tu je dodatna dejavnost **izdelovanje družinskega drevesa z vidika migracij**, kjer se po mojih izkušnjah hitro pokaže kompleksnost tega pojava v preteklosti in danes na področju slovenskega etničnega prostora. Izrišejo se smeri po vsem svetu, različna obdobja, vzroki in posledice migracij v preteklosti in danes. Učenci lahko večino gradiva pripravijo sami prek pogovorov s svojimi sorodniki, prijatelji, sosedi in znanci.

Aleksandrinke sprožajo tudi vprašanje posebnih ženskih migracij in spet ponujajo možnosti za aktualne teme. Popularen film **Varuškin dnevnik** (Nanny diaries, 2007) je pri tematizaciji sodobnih vzrokov migracij uporaben in ga lahko otroci gledajo doma. Posebej zanimiva je primerjava odnosa do varušek v filmu danes v New Yorku in do aleksandrink v preteklosti v Egiptu.

Vprašanje ženskih migracij in aleksandrink bo kot dodatna dejavnost posebej pomembno na področju Domžal, od koder so odhajale v ameriška vlemesta **slamnikarce** in kjer je bilo narejenega nekaj lokalnega raziskovalnega in publicističnega dela.

Dodatne dejavnosti so možne tako pri zgodovini, geografiji, etiki in državljanski vzgoji kot tudi pri slovenskem jeziku. Tu bi posebej omenila literaturo in možne povezave z različnimi obdobji in učnimi cilji, ki jih ponuja ta tema in ogled filma. Dobro je tudi, če **na temo migracij opozorimo pri različnih avtorjih** – tako v njihovih življenjskih zgodbah kot v njihovem ustvarjalnem opusu. Pri slovenskih avtorjih je tema skorajda neizčrpna, od Cankarja in drugih na Dunaju do Kovačiča kot povratnika ali Louisa Adamiča kot pomembnega ameriškega in slovenskega pisatelja ter Erike Johnson Debeljak.

Posebej bi priporočila branje knjige *Ko se tam gori olistajo breze* Brede Smolnikar.

Izseljevanje v prvi polovici 20. stoletja je zaznamovalo skoraj vsako družino in je močno vpeto v družinski in kolektivni spomin, danes pa živimo v času priseljevanja, ki je prav tako pomemben del vsakdana številnih otrok v naših šolah. Dodatne dejavnosti naj zato **sledijo obema časovnim dimenzijama in aktivno vključijo tudi otroke priseljence in njihove izkušnje.**

Priporočam **ogled Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani**, kjer je izseljevanje umeščeno v širši kontekst odkrivanja sebe in drugih in so omenjene aleksandrinke, pa tudi priseljevanje v Slovenijo. Vse teme so prikazane atraktivno in interaktivno.

Ob ogledu filma **Aleksandrinke** priporočamo tudi **pogovor z Mirjam Milharčič Hladnik**. Izvedemo ga lahko v dvorani po ogledu filma. Mirjam Milharčič Hladnik je višja znanstvena sodelavka na Inštitutu za slovensko izseljenstvo in migracije Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Je sociologinja, ki se ukvarja z migracijskimi in ženskimi študijami. Predava na univerzi v Ljubljani, Novi Gorici ter v Nemčiji in na Norveškem. Je scenaristka dokumentarnega filma **Američanke** (2005) in sourednica knjige o migrantkah, *Krila migracij, Po meri življenjskih zgodb* (2009).

umestitev filma v učne načrte

Tema migracije v učnih načrtih osnovnih in srednjih šol v Sloveniji skoraj ne obstaja, zato je potreben inovativen pristop pri umestitvi v različne predmete. Tema je seveda izjemno pomembna za **zgodovino sveta, Evrope in Slovenije**, saj ni nikoli obstajala družba, ki bi ne poznala migracij, prav tako so migracije odločilno zaznamovale naš prostor. Film se umešča v tematiko, ki lahko obogati podajanje **zgodovine, geografije, slovenščine, tujega jezika, etike in državljske vzgoje**. Ponuja odlično temo tudi za razmišljanje učencev in dijakov na temo **prepletanja kultur in soodvisnosti ter povezanosti različnih delov sveta tako v preteklosti kot danes**.

Ker učni načrti tej temi ne posvečajo skoraj nobene pozornosti, jo lahko učitelji uporabijo na inovativen način in predvsem ponudijo učencem **projektne naloge in druge oblike raziskovalnega dela** – od pisanja spisov in risanja na to temo, do raziskovalnih nalog in izdelave plakatov ter zbiranja pričevanj in materialne dediščine v neposredni okolici in družini.

literatura in viri

Navajam literaturo in vire, ki vam lahko pridejo prav za delo v razredu, ekskurzije in samostojne projekte.

Škrlj, Katja: Komaj sem čakala, da zrastem in postanem aleksandrinka: demitizacija aleksandrink. *Krila migracij: po meri življenjskih zgodb*, ZRC SAZU, 2009, str. 143–189.

- Mirjam Milharčič Hladnik, Jernej Mlekuž (ured.), *Krila migracij, Po meri življenjskih zgodb*, Založba ZRC SAZU, Ljubljana, 2009.

- Dorica Makuc, *Aleksandrinke*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica, 2006.

- Ervin Hladnik Milharčič, *Pot na Orient*, Beletrina, Ljubljana, 2009, 10–38.

- Daša Koprivšek, Egiptovski otroci in njihove varuške aleksandrinke, *Etnolog* 18, 2008 Ljubljana: Slovenski etnografski muzej (dostopno na spletu – vtipkajte Etnolog).

- Daša Koprivšek, Aleksandrinke – življenje v Egiptu in doma *Etnolog* 16, 2006 Ljubljana: Slovenski etnografski muzej (dostopno na spletu – vtipkajte Etnolog).

- Miklavčič Brezigar, Inga: Aleksandrija – po poteh in sledih žena, deklet in šolskih sester na začasnem delu v Egiptu. *Glasnik SED*, 49/1,2, 2009, str. 89–91.

- Breda Smolnikar, *Ko se tam gori olistajo breze*, Sanje, Ljubljana, 2007.

spletni viri

- Spletna stran Društva za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink:

<http://www.aleksandrinke.si/>

- Spletna stran Slovenskega etnografskega muzeja *Aleksandrinke v SEM*: <http://www.etno-muzej.si/sl/aleksandrinke-v-sem> in <http://www.etno-muzej.si/sl/anketa-o-aleksandrinkah>

- Spletna stran projekta Medkulturni odnosi in aktivno državljanstvo, posebej razdelek gradiva, kjer so na voljo knjige, ki so nastale v okviru projekta: <http://www.medkulturni-odnosi.si>

uprizoritve, razstave in filmi

- Bric Rusjan, Neda: *Trieste – Alessandria EMBARKED: storja od lešandrink*. Ljubljana: Maska Produkcija, 2005.

- Miklavčič Brezigar, Inga: *Skriti obrazi Aleksandrije: razstava slovenske šolske sestre in aleksandrinke*. Goriški muzej: Nova Gorica, 2009.

- Prijatelj, Ana Marija: *Aleksandrinke z Vogrskega: Skoraj pozabljene*. Razstava Društva za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink. Prvačina, 2011.

- Humar, Vesna; Saksida, Ivo: *Aleksandrija, ki odhaja*. DVD. Produkcija Vitel, 2009.